

AUTOR:	Mgr. Veronika Bajgarová	ZNACKA:	VY_32_INOVACE_08_CJL_07
OBOR STUDIA:	Gastronomie, Cestovní ruch	ROČNÍK:	1., 3., 4.
PŘEDMĚT:	Český jazyk a literatura	VYTVORENO:	březen 2013
TEMATICKÝ OKRUH:	Literatura od starověku po romantismus		
NÁZEV:	Jan Hus a husitská literatura		
ANOTACE, METODICKÝ POKYN:	<p>Výukový materiál je vytvořen zejména pro žáky 1. ročníku dálkového nástavbového studia oboru Management v gastronomii. Žákům 3. a 4. ročníku oboru Cestovní ruch slouží k zopakování učiva a ověření úrovně osvojení poznatků daného tématu, a to formou samostatné práce. Soubor obsahuje výkladový materiál k tématu Jan Hus a husitská literatura, který je zpřístupněn žákům formou e-learningu.</p> <p>Žák se pod svým uživatelským jménem a heslem (jež mu je přiděleno) přihlásí do výukového prostředí http://moodle.ssss.cz. Pod názvem konkrétního vyučujícího a příslušného předmětu vyhledá nabídku kurzů, které mu jsou zpřístupněny.</p> <p>Zadaný kurz obsahuje materiál, jež má žák prostudovat. Učivo je doplněno obrázky, citacemi úryvků z literárních děl, v závěru jsou úkoly, které žák samostatně vypracuje. Kurz obsahuje opakovací test, který prověří získané vědomosti a znalosti. Jeho spuštění řídí konkrétní vyučující. Ten nastaví pravidla, za kterých je možné test absolvovat (prostředí, čas, četnost opakování, hodnocení).</p>		
ODKAZY A CITACE:	<p>POLÁŠKOVÁ, Taťána, Dagmar MILOTOVÁ a Zuzana DVORÁKOVÁ. Literatura: přehled středoškolského učiva. Třebíč: Petra Velanová, 2005. ISBN 80-902571-4-3.</p> <p>SOCHROVÁ, Marie. Čítanka I. k Literatuře v kostce: [starověk, středověk, renesance, humanismus, baroko, klasicismus, národní obrození] : pro střední školy. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 2007, 140 s. V kostce (Fragment). ISBN 978-80-253-0186-9.</p>		

Příčiny společenské krize, charakter husitské literatury, Mistr Jan Hus

---

Příčiny společenské krize

- ◆ **Rozhodujícím momentem** v dějinách Evropy na sklonku 14. století byla **roztržka v katolické církvi**.
- ◆ Čím více církev bohatla, tím více se vzdalovala mravním hodnotám a zásadám Kristova učení.
- ◆ Velkým problémem tehdejší křesťanské společnosti bylo tzv. **papežské schizma**. To znamenalo, že se vytvořily dva papežské dvory – římský a avignonský. Římského papeže podporovala většina území Německa, včetně českého státu. Avignonského papeže (Avignon – malé město na jihu Francie v oblasti Provence) podporovala Francie a další románské státy.
- ◆ Mravní úpadek církve byl již nepřehlédnutelný – ti, kteří se pokusili tehdejší stav ve společnosti změnit, skončili buď na hranici jako kacíři (kacíř - odpadlík od pravé církve), nebo v doživotním žaláři.
- ◆ Hlasy po tzv. **reformaci, čili nápravě církve**, byly stále silnější. Reformace se šířila Evropou velmi rychle.
- ◆ Také v českých zemích existovala řada kněží a učenců, kterým dění v tehdejší církvi a společnosti nebylo lhostejné.

První kritické církve v Čechách - předchůdci Husovi

Konrád Waldhauser

- ◆ Původem Němec, povolán do Čech českým králem Karlem IV.
- ◆ Kázal latinsky a německy bohatému měšťanstvu a univerzitním studentům.

Matěj z Janova

- ◆ Kázal a psal latinské spisy pro vzdělanější mistry.

Jan Milíč z Kroměříže

- ◆ Český kazatel, kázal hlavně chudíně (sám žil velmi skromně, byl vzorným příkladem pro své farníky).
- ◆ Měl vliv na Tomáše Štítného ze Štítného, který byl Milíčovým žákem.

Tomáš Štítný ze Štítného

- ◆ O jeho životě není mnoho známo, studoval na pražské univerzitě, ale nedosáhl hodnosti univerzitního mistra.
- ◆ Psal původně pro své děti, později pro širší okruh – drobnou venkovskou šlechtu, která měla jeho myšlenky předávat čeledi a venkovskému lidu. Hodně pozornosti věnoval mezilidským vztahům, zejména mezi bohatými a chudými, usiloval o zpřístupnění vzdělanosti prostému lidu.
- ◆ Univerzitní mistři mu vytýkali, že píše o náboženských otázkách, přestože je laik a navíc ještě nepíše latinsky.
- ◆ Psal traktáty (učení náboženská pojednání, úvahy), a to česky.
  - ◆ ***Knížky šestery o obecných věcech křesťanských*** - základní poučení o otázkách víry, o dokonalém životě a spravedlivé vládě šlechty.
  - ◆ ***Řeči besední*** - základy náboženství a křesťanství určené dětem.
  - ◆ ***Řeči sváteční a nedělní*** - jsou to pojednání, jakási náhrada za nedělní kázání pro ty, kteří se nemohli účastnit mše.

Mistr Jan Hus

- ◆ Narodil se nejpravděpodobněji roku 1371 v Husinci u Prachatic (jižní Čechy) v chudé rodině.
- ◆ Studoval na pražské univerzitě, stal se univerzitním mistrem, byl vysvěcen na kněze, pak se stal rektorem univerzity.
- ◆ Od roku 1402 kázal v Betlémské kapli, stal se výborným řečníkem, a proto byl ve velmi krátké době nejoblíbenější osobností v Praze.
- ◆ Byl obdivovatelem a zastáncem učení anglického reformátora Johna Wicliffa, který zastával názor, že církvi by měl být odebrán veškerý světský majetek, kritizoval prodávání odpustků atd.
- ◆ Zasloužil se o vydání Kutnohorského dekretu v roce 1409, nařízení schválené králem Václavem IV., které omezovalo vliv cizinců na pražské univerzitě.
- ◆ Ve svých kázáních kritizoval:
  - ◆ rozmařilost a bohatství církve,
  - ◆ mravní úpadek, neřestný život kněží,
  - ◆ prodávání církevních úřadů za peníze komukoliv,
  - ◆ prodávání odpustků.
- ◆ Pro své učení byl pronásledován, nad Prahou byl vyhlášen interdikl, což znamená zákaz konání všech náboženských obřadů (křtů, svateb i pohřbů). Byl prohlášen za kacíře (odpadlík od církve; s kacířem bylo zakázáno se stýkat pod trestem smrti) – musel odejít z Prahy (roku 1412).
- ◆ Po odchodu z Prahy kázal na Kozím Hrádku (u jihočeského Tábora), nakonec žil na hradě Krakovci (odtud odjel do Kostnice).
- ◆ Byl pozván na církevní koncil do Kostnice (u Bodamského jezera), aby zde obhájil nebo odvolal své učení. Po dlouhém váhání se odhodlal koncilu zúčastnit. Ovšem několik dnů po příjezdu do Kostnice (roku 1414) byl uvězněn, přestože byl pod ochranou samotného římského krále Zikmunda Lucemburského. Poslední týdny života byl mučen, trpěl horečkami a těžkými záchvaty. Koncil ho odsoudil

k trestu smrti upálením. Rozsudek byl vykonán 6. července 1415. Jeho ostatky byly rozprášeny v řece Rýn.

Dílo Jana Husa

- ◆ ***O církvi (De ecclesia)*** – latinsky psaný spis, který obsahuje Husovu kritiku církve, obrací se k učencům. Podle něho není hlavou církve papež, ale Kristus, papež není neomylný, každý křesťan má právo jej kritizovat a jediný znak příslušnosti k církvi je vzorný život.
- ◆ ***Knižky o svatokupectví*** – česky psané dílo určené široké veřejnosti, ve kterém kritizuje prodávání církevních úřadů za peníze, prodávání odpustků a rozmařilý způsob života bohatých společenských vrstev; je to vlastně kritika celé feudální společnosti.
- ◆ ***Výklad Viery, Desatera a Páteře*** – česky psané výklady základních modliteb (Věřím v Boha, Otčenáš, Desatero), obsahují úvahy o mravním životě a kritiku společenských nedostatků.
- ◆ ***Dcerka*** – česky psaný spis určený dívkám a ženám, jak správně žít.
- ◆ ***Postila*** – soubor kázání.
- ◆ ***O pravopise českém (De orthographia Bohemica)*** – latinsky psaný spis, ve kterém prosazoval pravopisné reformy: zastaralý spřežkový pravopis změnil na diakritický. Měkkost se měla naznačovat tečkou (zs - š), délku měla určovat čárka (aa - á) namísto zdvojených hlásek. Nepřesně bývají Husova diakritická znaménka označována za nabodeníčko krátké a nabodeníčko dlouhé. V samotném spisu se tyto pojmy ale neobjevují, s Husovými diakritickými znaménky jsou spojovány omylem. Snažil se o odstranění germanismů a archaismů.

Literatura v době husitské

Bohoslužby se konaly česky, lid se na nich aktivně účastnil zpěvem. Rozvíjela se **píseň** duchovní, ale i satirická.

Husitské literární památky

◆ *Jistebnický kancionál*

- ◆ První zpěvník tohoto druhu.
- ◆ Je to jedna z nejvýznamnějších husitských památek pocházející asi z počátku 20. let 15. století.
- ◆ Nalezen v Jistebnici u Tábora roku 1872.
- ◆ Obsahuje i písně bojové, např. známý chorál *Ktož jsú boží bojovníci*, či *Povstaň, povstaň, veliké město Pražské*.

◆ *Žižkův vojenský řád*

- ◆ Kázeňský řád s vysokými morálními požadavky.
- ◆ Obsahuje souhrn válečných a vojenských předpisů, práva a povinnosti stejné pro všechny, součástí jsou také velmi tvrdé tresty za porušení předpisů.

◆ *Budyšínský rukopis* (1420) obsahuje tři veršované skladby, které obhajují husitské ideály.

- ◆ První dvě jsou *Žaloba Koruny české*, *Porok Koruny české* (porok – výtky, domluva), kritizují zrádného krále a císaře Zikmunda Lucemburského.
- ◆ Třetí skladbou je *Hádání Prahy s Kutnou Horou*, což je polemika (útočná diskuse založená na argumentech) mezi představiteli husitů a katolické strany.

◆ *Husitská kronika* je psána latinsky.

- ◆ Autorem je pravděpodobně **Vavřinec z Březové**, který popisuje události let 1414 - 1422.
- ◆ Vavřinec byl univerzitní mistr, básník, jsou mu připisovány skladby z Budyšínského rukopisu.

Literatura doby polipanské

Roku 1434 byli husité definitivně poraženi v bitvě u Lipan.

Nejvýznamnější osobností tohoto období byl **Petr Chelčický** (1390 – 1460).

- ◆ Byl to svobodný sedlák z Chelčic u Vodňan, samouk, vzdělával se četbou.
- ◆ Prosazoval pokoru, chudobu, odmítal potřebu vyššího vzdělání.
- ◆ Obhajoval pasivitu (nelze odporovat zlu násilím), právě pro tento názor se ideově rozešel s Husem.
- ◆ K jeho nejznámějším dílům patří:
  - ◆ ***O trojím lidu*** – traktát, ve kterém odsoudil rozdělení společnosti do tří stavů (kněžský, vojenský, robotný).
  - ◆ ***O boji duchovním*** – traktát, ve kterém Chelčický odsoudil nejen husitské války, ale všechny války, i obranné; opíral se o bibli, podle které křesťan nemá zabíjet, proti hříchům je dovolen pouze boj duchovní.
  - ◆ ***Siet' viery pravé*** – obsahuje kritiku církve, touhu po spravedlivé společnosti, v tomto traktátu představuje ideální církev.

Myšlenky Chelčického chtěli uskutečňovat členové tzv. **Jednoty bratrské**.

- ◆ Byla to náboženská skupina, později církev, jejíž členové se hlásili „k podobojí“ (věřící, kteří při mši svaté přijímali jak tělo, tak i krev Kristovu) a žili podle vzoru prvních křesťanů.
- ◆ Asi kolem roku 1458 jim dovolil český král Jiří z Poděbrad usadit se ve vsi Kunvaldu u Žamberka.
- ◆ Přestože to byli lidé různého společenského postavení, nazývali se bratry a sestrami, společně pracovali, odmítali vojenskou službu. Přestože z počátku odmítali vyšší vzdělání, později zakládali školy, vyvíjeli literární činnost a během 16. století se stali nositeli vzdělanosti a kultury v českých zemích.

Úkoly

---

1. **Přečtěte si ukázkou z čítanky** (Sochrová, Marie: Čítanka I. k literatuře v kostce. Fragment, Praha 2008) **na str. 70 - 71 ze spisu Knížky o svatokupectví, autor Jan Hus**. Vypracujte následující úkoly.
  - a) Najděte v textu, co Hus kritizuje na církvi.
  - b) Jak se dívá na život kněží?
2. **Uved'te, co je to traktát** (vysvětlení najdete v textu).

Test 07 – Jan Hus a husitská literatura

Úloha 1

Dosud
nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s
vlajčkou

 [Upravit úlohu](#)

Kdo nepatřil mezi předchůdce Jana Husa, kteří kritizovali církev?

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ☐ a. Jan Milič z Kroměříže
- ☐ b. Konrád Waldhauser
- ☐ c. Tomáš Štítný ze Štítného
- ☐ d. Petr Chelčický

Úloha 2

Dosud
nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s
vlajčkou

 [Upravit úlohu](#)

Co znamená slovo reformace (církev)?

Odpověď:

Úloha 3

Dosud
nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s
vlajčkou

 [Upravit úlohu](#)

Který z Husových předchůdců byl kritizován za to, že píše o náboženských otázkách, přestože nemá univerzitní vzdělání a ještě k tomu nepíše latinsky?

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ☐ a. Jan Hus
- ☐ b. Matěj z Janova
- ☐ c. Tomáš Štítný ze Štítného
- ☐ d. Konrád Waldhauser

Úloha 4

Dosud
nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s
vlajčkou

 [Upravit úlohu](#)

Kde kázal Jan Hus (uveďte název křesťanské stavby v Praze)?

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ☐ a. Nazaretská kaple
- ☐ b. Batlémská kaple
- ☐ c. Chrám sv. Mikuláše
- ☐ d. Chrám sv. Víta

Úloha 5

Dosud
nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s
vlajčkou

 [Upravit úlohu](#)

U daných spisů Jana Husa uveďte, v jakém jazyce jsou napsány.

O pravopise českém

O církvi

Knížky o svatokupectví

Vyberte...

česky
německy
latinsky

Vyberte... ▼

Úloha 6

Dosud
nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s
vlajčkou

 [Upravit úlohu](#)

Jan Hus se narodil pravděpodobně v Husinci u Prachatic.

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ☐ Pravda
☐ Nepravda

Úloha 7

Dosud
nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s
vlajčkou

 [Upravit úlohu](#)

Kdy zemřel Jan Hus? (Uveďte přesné datum.)

Odpověď:

Úloha 8

Dosud
nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s
vlajčkou

 [Upravit úlohu](#)

Jan Hus musí odejít z Prahy (roku 1412), odchází na Kozí Hrádek.

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ☐ Pravda
☐ Nepravda

Úloha 9

Dosud
nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s
vlajčkou

 [Upravit úlohu](#)

Jan Hus je pohřben v Kostnici v Sedlci u Kutné Hory.

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ☐ Pravda
☐ Nepravda

Úloha 10

Dosud
nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s
vlajčkou

 [Upravit úlohu](#)

K Husově kritice církve nepatří:

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ☐ a. časté modlení
☐ b. rozmařilý život kněží a mnichů
☐ c. prodávání odpustků
☐ d. velký majetek církve